

Nr 23

Finansutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971: 56 angående förbättrad samhällsinformation jämte motioner.

Propositionen

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1971: 1 (bilaga 9, punkt E 16) beräknat medel till Kostnader för viss statlig annonsering har Kungl. Maj:t i propositionen 1971: 56 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 12 mars 1971 föreslagit riksdagen att

1. godkänna i statsrådsprotokollet förordade riktlinjer för dagspressannonsering,
2. godkänna att en nämnd för samhällsinformation med de uppgifter som angetts i statsrådsprotokollet inrättas den 1 juli 1971,
3. till Viss informationsverksamhet för budgetåret 1971/72 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

Motionerna

I motionen 1971: 1280 av herr Stjernström m. fl. (c) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att ett informationsprogram utarbetas om förutsättningarna för industrietablering inom stödområdet i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motionen 1971: 1311 av herr Norrby i Åkersberga m. fl. (fp, c, m) har hemställts att riksdagen måtte besluta att den i propositionen föreslagna nämnden kompletteras med en allsidig parlamentarisk representation.

Utskottet

Utskottet delar den grundläggande syn på samhällsinformationen som framfördes av Informationsutredningen (SOU 1969: 48) och som även departementschefen ansluter sig till. Myndigheternas informationsverksamhet skall vara ett medel att uppnå de mål som satts upp för respektive myndighets verksamhet. Inte bara på så sätt, menar utskottet, att en informationsverksamhet är nödvändig för att myndigheterna skall nå medborgarna med sina tjänster eller anvisningar och sålunda

är en förutsättning för en effektiv myndighetsutövning utan också — och framför allt — därför att medborgarna har rätt att kräva att bli informerade om lagar, förordningar, möjligheter och förmåner på rimliga villkor. Den ökade verksamheten hos stat och kommun och den enskildes ökade rörlighet i det moderna samhället medför långt fler tillfällen då medborgaren behöver vara informerad om av det allmänna påbjudna bestämmelser och erbjudna förmåner. En särskilt viktig aspekt här är som utredningen påpekar att samhällsinformationen behövs för att möjliggöra för medborgarna att hävda sina idéer och intressen i den demokratiska processen och därmed påverka samhällsutvecklingen. I vissa situationer måste samhället vidare förlita sig på en frivillig medverkan från medborgarnas sida för att klara ett tillfälligt bristläge utan alltför svåra återverkningar. Utredningen nämner t. ex. information om försämrade framkomstmöjligheter på en viss vägsträcka eller en minskning av vattentillgången. En väl utvecklad rutin för samhällsinformation krävs i sådana lägen.

I propositionen föreslås att en särskild nämnd för samhällsinformation inrättas. Den skall bl. a. verka för en samordning av samhällsinformationen och för att samhällets resurser för informationsverksamhet utnyttjas rationellt. I den mån statliga myndigheter väljer dagspressannonsering som ett medel att nå alla medborgare eller befolkningen i ett visst område förordar departementschefen att annonserna i regel skall vara av samma innehåll och format och införas i samtliga dagstidningar.

Statligt organ för samhällsinformation. Utskottet ansluter sig till departementschefens uppfattning att ett centralt statligt organ för samordning av samhällets olika informationsinsatser bör komma till stånd samt att det bör ha formen av en nämnd och inte av ett bolag. Departementschefen anför att i nämnden bör ingå representanter för myndigheter som har en omfattande informationsverksamhet och att de kommunala och landstingskommunala sektorerna likaledes bör vara representerade.

I motionen 1971: 1311 begärs att nämnden kompletteras med en allsidig parlamentarisk representation med tanke på att den enligt motionärernas uppfattning får en mycket utsatt och ansvarsfull ställning.

Enligt utskottets uppfattning kommer nämnden i första hand att ha en rådgivande och tekniskt samordnande funktion på området för samhällsinformation. Som redan framhållits skall informationsverksamheten betraktas som integrerande delar av myndighetsutövningen och avvägningen mellan skilda informationsbehov skall sålunda i huvudsak ske vid den normala budgetbedömningen och anslagsprioriteringen. Detta utesluter emellertid inte att nämnden särskilt i det tidigare skedet kommer att ha viktiga analysuppgifter och kan väntas dra upp principiella riktlinjer för samhällets informationsverksamhet. Departementschefen anför att i nämnden bör ingå representanter för myndigheter

som har en omfattande och för den övriga förvaltningen intressant informationsverksamhet och att vidare representanter för de kommunala och landstingskommunala sektorerna bör ingå. Utskottet förutsätter därvid att personer med erfarenhet av arbete med massmedia kommer att bli representerade och att nämnden kommer att kompletteras med parlamentariskt inslag så att skilda opinioner kan komma till uttryck.

Vidgade medel för informationsverksamhet. Att närmare bestämma behovet av samhällsinformation av detta slag möter stora svårigheter. Utskottet delar departementschefens bedömning att det begärda beloppet om 15 milj. kr. får betraktas som tillräckligt. Härvid har då räknats in myndigheternas merutgifter som följd av de nya principerna för viss samhällsinformation i dagspressen. Anslaget bör som Kungl. Maj:t begärt ställas till förfogande i form av ett reservationsanslag.

Utskottet vill understryka att den särskilda informationsverksamhet som kan komma till stånd på grundval av dessa medel är att betrakta som försöksverksamhet där åtgärdernas verkan noga bör studeras och ge underlag för en kontinuerlig bedömning av samhällsinformationens former och omfattning.

Beträffande prioriteringen av olika informationsprojekt instämmer utskottet i att förtur bör ges sådana projekt som syftar till information om medborgarnas rättigheter och skyldigheter samt projekt där behovet av en samordning av myndigheters information är angelägen. Största vikt bör redan i inledningsskedet ges också sådana särskilda informationsprojekt som kan medverka till att viktiga av regering och riksdag uppsatta mål nås. Dit hör — i anledning av vad som framhålls i motionen 1971: 1280 — självfallet också de regionalpolitiska målsättningarna. Någon särskild framställning till Kungl. Maj:t härom är enligt utskottets mening inte erforderlig.

Ambitionsnivå för samhällsinformation. I propositionen refereras vissa synpunkter på ambitionsnivå när det gäller att nå ut med information till medborgarna. I fråga om sådan information från samhällets sida som mera allmänt syftar till att vinna flertalet eller en stor grupp medborgares medverkan i en viss fråga — t. ex. att minska strömförbrukningen i ett visst läge — kan det inte betraktas som nödvändigt att nå varje enskild medborgare.

Högst bör kraven ställas när syftet är att sprida kunskap om grundläggande rättigheter och skyldigheter, i propositionen exemplifierade med sociala förmåner, rätt att delta i allmänna val och skyldighet att avge självdeklaration. Utskottet delar denna syn. Det är en viktig princip att här sträva efter att inom möjligheternas gräns söka nå varje medborgare. I den mån dagspressannonsering kommer i fråga bör därför som anförs i propositionen annonsering ske i samtliga dagstidningar.

Vad sedan gäller att varje annons i princip bör vara av samma format i samtliga dagstidningar bör enligt utskottets mening denna huvud-

regel inte tolkas bokstavligen. Annonsens storlek bör stå i rimlig proportion till tidningsformat och observationsvärde. Det bör ankomma på nämnden att här söka sig fram till en rimlig avvägning. Tidningens upplagestorlek bör inte påverka bedömningen.

Pressombudsmannafunktionen m. m. Departementschefen framhåller i anslutning till utredningens förslag om inrättande av ett tiotal nya tjänster som pressombudsman att ett mycket stort antal myndigheter redan har sådana tjänster och att en betydande utbyggnad ägt rum sedan utredningen bedömde behovet av nya funktioner. Departementschefen anser det därför inte nödvändigt att i detta sammanhang ta upp frågan om inrättande av tjänster som pressombudsmän. Utskottet delar hans uppfattning på denna punkt och vill peka på att riksdagen nyligen beslutat om avsevärt vidgade medel vid länsstyrelserna för att bl. a. tillgodose en förbättrad informationsverksamhet.

Till sist vill utskottet understryka betydelsen av att man inom den offentliga förvaltningen verkligen strävar efter att ge massmedia och allmänheten en klargörande och serviceinriktad information. I längden är detta enligt utskottets uppfattning en av förutsättningarna för en ytterligare fördjupad demokrati i vårt allt mer komplicerade samhälle.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för dagspressannonsering,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionen 1971: 1311 godkänner att en nämnd för samhällsinformation med de uppgifter som angetts i statsrådsprotokollet inrättas den 1 juli 1971,
3. att riksdagen till *Viss informationsverksamhet* för budgetåret 1971/72 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.,
4. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i övrigt anfört i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1971: 1280.

Stockholm den 29 april 1971

På finansutskottets vägnar

SVEN EKSTRÖM

Närvarande: herrar Ekström (s), Knut Johansson i Stockholm (s), Franzén (s), Burenstam Linder (m), Larsson i Karlskoga (s), Kristiansson i Harplinge (c), Jansson (s), Löfgren (fp), Josefsson i Halmstad (s), Gadd (s), Pettersson i Kvänum (c) och Möller i Göteborg (fp).